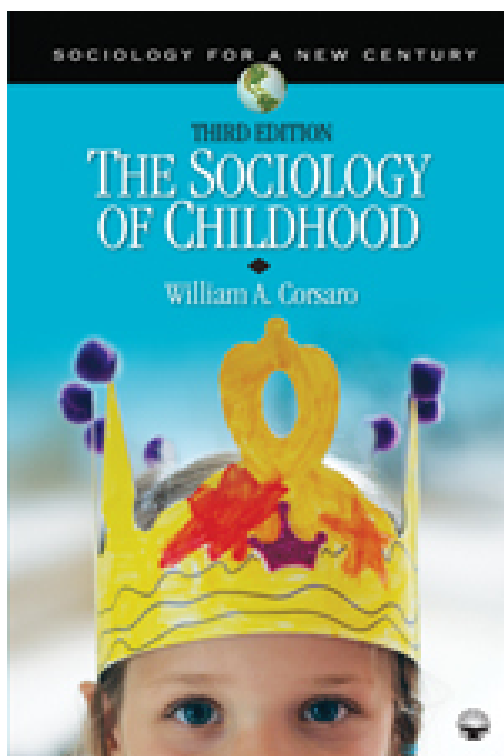

Corsaro, W. A. (2011), *The Sociology of Childhood* (3rd Edition).

London: Pine Forge Press,
SAGE Publication Inc., 288 str.

Treće je izdanje knjige Sociologija djetinjstva (u odnosu na prethodna dva) prošireno i upotpunjeno primjerima koje je Corsaro tijekom svog dugogodišnjeg istraživanja prikupio u različitim dijelovima svijeta, no ponajviše u Italiji, Sjedinjenim Američkim Državama i Novom Zelandu. William A. Corsaro voditelj je Odsjeka za sociologiju pri Sveučilištu u Indiani. Objavio je nekoliko samostalnih knjiga (Priateljstvo i vršnjačka kultura u ranim godinama, "Mi smo prijatelji, zar ne?": Unutar dječje kulture, Sociologija djetinjstva, 1. i 2. izdanje) te radova i knjiga u suautorstvu s drugim poznatim sociolozima i pedagogima kojima je u fokusu istraživačkoga rada suvremeno djetinjstvo, poput L. Molinari (I Compagni: Razumijevanje prijelaza

djece iz vrtića u osnovnu školu) i J. Qvortrupa (The Palgrave Handbook of Childhood Studies). U njegovu su području interesa sociologija djetinjstva, djetinjstvo u suvremenom društvu, dječja vršnjačka kultura, sociologija obrazovanja te etnografska istraživanja u odgoju i obrazovanju. Upravo su navedena područja prisutna u njegovoj najnovijoj knjizi. Knjiga sadrži mnoštvo primjera iz stvarnog života koji zorno prikazuju problematiku kojom se autor bavi u pojedinim poglavljima. Na kraju knjige postoji rječnik s jednostavno i ukratko pojašnjenim terminima koji se pojavljuju u knjizi.

Sociologija djetinjstva predstavlja suvremeno viđenje djetinjstva. Autor na više mjesta naglašava kako je djetinjstvo socijalni konstrukt i istovremeno kultura samo za sebe. Odmah na početku knjige Corsaro podsjeća kako djeca usvajaju i barataju oruđima kulture te da se ta oruđa u djetinjstvu razlikuju od onih u odrasloj dobi. Navedena viđenja djetinjstva autor suprotstavlja tradicionalnoj paradigmi socijalizacije, tj. tumačenju da je djetinjstvo razdoblje „pripreme“ za odraslost. Za njega je važno otvoriti dijalog o socijalnom položaju djece i djetinjstva u svijetu odraslih, pa naglašava kako su djeca marginalizirana od strane odraslih. Zanimljivo je njegovo promišljanje kako se u skupini socijalno marginaliziranih uz djecu nalaze žene i manjine. Iako, kako kaže sam autor, djeca nemaju svoje predstavnike u svijetu znanosti, jačanjem feminizma i inkluzivnog pokreta usmjerava se

pozornost i na djecu. On smatra kako se polako mijenja viđenje djetinjstva i djece (barem u znanstvenim krugovima), i to od koncepta pasivnih članova društva koji se pripremaju za odraslost i aktivnu participaciju prema suvremenom viđenju djece kao aktivnih članova koji svojom aktivnošću održavaju društvo. Corsaro tvrdi kako djeca održavaju društvo i kulturu djetinjstva kroz interpretativnu reprodukciju. Naime kroz svoja istraživanja i razgovore s djecom iznosi zaključak kako je djetinjstvo (za samu djecu) razdoblje, prolazan dio života, dok je, s druge strane, djetinjstvo (za društvo) konstantno prisutna socijalna struktura. Stoga je važno da društvo odnosno njegovi odrasli članovi počnu promišljati socijalne relacije i pozicije koje proizlaze iz tog odnosa.

Knjiga je podijeljena u 4 dijela i 12 poglavlja. Prvi dio „Sociološke studije djetinjstva“ sadrži sljedeća poglavlja: „Socijalne teorije djetinjstva“, „Struktura djetinjstva i dječje interpretativne reprodukcije“ te „Proučavanje djece i djetinjstva“. U ovom dijelu autor tradicionalne pristupe socijalizaciji i djetetovu razvoju suprotstavlja vršnjačkoj kulturi i interpretativnoj reprodukciji. Glavni problem, tj. uzrok marginalizacije djece, Corsaro vidi u njihovu podređenom položaju u teorijskoj konceptualizaciji djetinjstva. Naime znanost svojim teorijama izravno utječe na njihov nepovoljan društveni položaj. Kako bi se razriješio taj problem, autor ukazuje na postojanje interpretativne reprodukcije i kolektivne participacije djece u društvu. To znači da se djetinjstvo kao kultura održava upravo kroz djelatnost (interakciju) samih članova, tj. djece. Kao mehanizme održavanja dječje kul-

ture Corsaro ističe jezik i kulturne rutine. Kako bi se došlo do što pouzdanijih podataka o dječjoj kulturi, potrebno je provoditi istraživanja s djecom. Iako danas postoje mnoga istraživanja o djeci i djetinjstvu, autor upozorava kako su ona većinom zapravo istraživanja nad djecom, a ne s njima. On smatra kako je za realniji uvid u položaj djece i narav djetinjstva potrebno jačati metode na mikrorazini, odnosno koristiti se intervjuom, etnografskim pristupom i sociolinguističkom analizom. S obzirom da su djeca osjetljiva i marginalizirana socijalna skupina, pri provođenju istraživanja potrebno je pridržavati se etičkih i moralnih načela kako se istraživači ne bi ogriješili o djecu te dodatno učvrstili njihov nepovoljan društveni položaj.

Drugi dio knjige pod naslovom „Djeca, djetinjstvo i obitelji u povijesnom i kulturnom kontekstu“ sadrži dva opširna poglavlja: „Povijesni pregled djetinjstva i djece“ te „Socijalne promjene, obitelji i djeca“. Iz naslova poglavlja vidljivo je kako autor u ovome dijelu knjige razmatra djetinjstvo s gledišta vremena i društvenih relacija odnosno, počevši s Ariesom, promišlja o djetinjstvu kao društvenom konstrukt, pa kako se mijenjaju društvo i pripadajuće socijalne relacije, tako se mijenja i društveno viđenje djetinjstva. Važnim aspektima djetinjstva koji su se mijenjali tijekom povijesti i koji će se (vjerojatno) i dalje mijenjati Corsaro drži autonomiju, aktivnost i socijalnu reprodukciju. Navedeni aspekti djetinjstva ukazuju na socijalni položaj djece, a svaki od njih može se tumačiti s gledišta odraslih i djece. Upravo je to velik problem u istraživanjima djetinjstva, jer se time bave odrasli, a ne djeca. Razmatrajući aktualne društvene pro-

mjene Corsaro iznosi činjenice (potkrijepljene statistikom) o promjenama obiteljskog života poput zapošljavanja majki i baka, manjeg broja braće i sestara, povećanja razvoda te porasta obiteljskih prihoda uz istovremeni porast životnih troškova. Iako su ti problemi općepoznati, autor ukazuje kako je pravi problem suvremenog djetinjstva njegova institucionalizacija te kontinuitet između obiteljskih vrijednosti i ustroja institucije.

„Kultura djece“ naslov je trećega dijela koji sadrži sljedeća poglavlja: „Dijeljenje i kontrola u inicijalnoj vršnjačkoj kulturi“, zatim „Konflikt i diferencijacija u inicijalnoj vršnjačkoj kulturi“ te „Preadolescentske vršnjačke kulture“. Kako autor i sam navodi, njegova je želja pokušati vidjeti djetinjstvo „iznutra“, tj. saznati kako je pripadati dječjoj kulturi. Takvim ekspliciranjem želja istraživač na jednostavan način ukazuje na najvažniji cilj sociologije djetinjstva, a to je nuđenje uvida u djetinjstvo iz pozicije same djece. U ovome dijelu autor se fokusira na vršnjačke odnose te naglašava njihovu vrijednost za održavanje kulture djetinjstva. On podsjeća kako vršnjački odnosi (koje ponekad naziva i vršnjačkom kulturom) obuhvaćaju osobne relacije, vrijednosti i artefakte. Djeca ne iskušavaju svijet odraslih individualno, već kolektivno, tj. na vršnjačku kulturu izravno utječe svijet odraslih, a posebice obiteljske rutine. Kako bi se održala vršnjačka kultura, djeca kreiraju, štite i osiguravaju pristup temeljnim rutinama u njihovoj kulturi. Autor ukazuje da u ovom slučaju odrasli često predstavljaju „nesuradnike“, tj. one koji ne sudjeluju aktivno u kreiranju kulture. Time se učvršćuje oprečnost svijeta odraslih i

svijeta djece. U samom dječjem svijetu središnji elementi vršnjačke kulture jesu konflikti i socijalna diferencijacija. Oni se očituju spram svijeta odraslih i unutar same vršnjačke kulture. Konflikti u odnosu na odrasle najčešće se očituju u opozicijskom govoru. Dok se konflikti javljaju nešto kasnije u djetinjstvu (točnije, prije adolescencije, tj. između 7. i 13. godine), socijalna se diferencijacija javlja relativno rano, tj. već u ranom djetinjstvu, a odnosi se na diferencijaciju prema spolu, rasi i socijalnom statusu. Iako postoje neka općenita viđenja tih aspekata djetinjstva, autor naglašava kako se oni razlikuju među kulturama. S druge strane, konflikti unutar vršnjačke kulture odnose se na „zauzimanje“ prostora i vođenje aktivnosti, po čemu se dječaci razlikuju od djevojčica. U ovom se slučaju konflikti i socijalna diferencijacija javljaju u isto vrijeme. Kako bi odrasli mogli bolje razumjeti djecu i njihova ponašanja, trebaju uvažiti i te aspekte djetinjstva, budući da neke situacije koje odrasli ocijene konfliktnima mogu biti odraz svojevrsnog natjecanja među spolovima.

Posljednji, četvrti dio knjige, nazvan „Djeca, socijalni problemi i budućnost djetinjstva“, sadrži poglavlja „Djeca, socijalni problemi i obitelj“, zatim „Djeca, socijalni problemi i društvo“ te „Budućnost djetinjstva“. U navedenim poglavljima Corsaro ukazuje na to kako se razdvajaju socijalni problemi djece i djetinjstva te djeca i djetinjstvo kao socijalni problemi. Kada se govori o djeci i djetinjstvu kao socijalnim problemima, misli se na marginalizaciju djece u smislu njihove neravnopravnosti s odraslima. Zbog toga su djeca lišena sudjelovanja u zajednici i obitelji. S druge strane,

djeca su socijalni problem zbog pojačane (i nerealne) brige za njihovu dobrobit i sigurnost. Taj strah dodatno pojačavaju mediji svojim izvještavanjem o ekstremnim, no ipak pojedinačnim događajima u kojima su ugroženi dječji životi. U ovome dijelu knjige Corsaro se dotiče i maloljetničkih trudnoća – problema koji je posebno izražen u Sjedinjenim Američkim Državama. On smatra kako maloljetničke trudnoće generiraju nove probleme djetinjstva, a to su pristup obrazovanju, zdravstvenoj i socijalnoj skrbi. Naime mlade majke i njihova djeca u ovoj se situaciji nalaze u podjednako nepovoljnom položaju – doživljavaju financijske probleme, nalaze na nerazumijevanje okoline, majke se teže vraćaju u sustav obrazovanja, a kako nemaju vlastitih prihoda, teže mogu zadovoljiti osnovne potrebe svoje djece te vlastite potrebe. Iako je djetinjstvo opterećeno problemima proizašlim iz svijeta odraslih, kao pozitivan aspekt istraživanja djetinjstva Corsaro ističe podizanje kvalitete institucijskog odgoja i obrazovanja.

Na kraju knjige autor podsjeća na pojedine rečenice kojima odrasli opisuju dječji svijet, a kao jednu od najčešćih iznosi onu da su djeca naša budućnost. No djeca žive svoje djetinjstvo samo jednom. Neopravdano je misliti na dječju budućnost bez promišljanja o sadašnjosti, o aktualnim relacijama i međusobnim utjecajima svijeta odraslih i svijeta djece. Iako se djetinjstvo često u pedagogiji tumači kao faza ili razdoblje, ono je mnogo više od toga. Djetinjstvo je kultura. Društvo koje cijeni svoje članove uvažava djecu kakva jesu i kakva će biti, tj. sadašnjost i budućnost svih svojih članova. Kako i sam autor zaključuje – budućnost djetinjstva jest sadašnjost.

Knjiga „Sociologija djetinjstva“ pisana je jednostavnim stilom, a misli koje Corsaro ističe u pojedinim poglavljima potkrijepljene su primjerima, grafikonima i fotografijama. Zbog toga je ova knjiga prikladna za studente, početnike i praktičare, ali i za one koji započinju svoj znanstvenoistraživački rad jer autor u njoj opisuje svoja istraživanja i probleme na koje je nailazio. Uvažavajući tumačenja suvremene znanosti da je pedagogija djetinjstva održiva u uvjetima interdisciplinarnе suradnje, jasno je kako sociologija ima važno mjesto u podržavanju tog interdisciplinarnog dijaloga. U knjizi su obuhvaćeni svi vremenski aspekti djetinjstva te se ono promatra kroz povijest, sadašnjost i prošlost. Stoga stručnjaci koji se bave nekim od navedenih aspekata ljudskoga razvoja mogu naći zanimljive teze i preglede dosadašnjih istraživanja koji im mogu pomoći u jačanju njihove znanstvene i/ili praktične djelatnosti.

Tijana Borovac, asistentica
Sveučilište J. J. Strossmayera u
Osijeku
Učiteljski fakultet u Osijeku